
METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA KLASİK TÜRK ŞİİRİNİN BİLİMSEL ARKA PLANI

PROF. DR. METİN AKKUŞ *

Öz¹

Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında birçok taşıyıcı vardır. Kültürün taşıyıcılardan biri de edebi metinlerdir. Doğu kültürünün yazarları ve eserleri, klasik Türk edebiyatı metinlerinde kayıt altına alınmışlardır. Kültürel kaynakların metinlerarası bağlamda asli kayıtları, klasik Türk edebiyatında esami/isimler türünün alt türü olan Esamiikütüp/ Kitapadları başlıklı şiirlerde yer almıştır. Bu kayıtların çoğu, bilimsel eserlere aittir. Klasik edebiyatta metinlerarasılık bağlantıları; tıp, matematik, astronomi; Kuran, tefsir, fıkıh, kelam/akait, ahlak, tasavvuf; felsefe, mantık; gramer, lügat, belagat, edebiyat ve sanat kitaplarıyla kurulmuştur. Müellif, kendi kültür dairesinde itibar görmüş eserleri hatırlatma (telmih) yoluyla eserine yerleştirir. Bu uygulamasıyla da, okuyucunun çeşitli bilim dallarına ait eserlerdeki bilgiyle temas kurmasını sağlar. Müellif, bilginin tamamını aktarmak yerine, kendi eserine yerleştiği adla, iki metni birbirine bağlar. Arka plandaki bilgiye ulaşma, okuyucunun bilgi seviyesi oranındadır. Bu çalışmada öncelikli amaç, bilginin kaynağı olan bilimsel eserlerin klasik Türk şiirindeki görünüşlerini tanık beyitlerle tespit etmektir. İkincil amaç ise, edebi metinlerdeki kültürel arka planın tanınması için kaynak eser, eserin yazarı ve bilim dalının dikkatlere sunulmasıdır. Çalışma, daha geniş araştırmalara alt yapı hazırlama çabasıdır.

---

* PROF. DR. METİN AKKUŞ, Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Öğretim Üyesi, metinakkus@duzce.edu.tr; sakagil@yahoo.com. ORCID: 0000-0003-4094-2038.

¹ Bu araştırmanın genişletilmiş özeti, yazar tarafından, uluslararası bir sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur: "Metinlerarasılık Bağlamında Klasik Türk Şiirinin Bilimsel Arka Planı", AGP International Humanities and Social Sciences Conference, 19-22 Mayıs, 2017, Prag/ÇEKYA. (Makale Geliş Tarihi: 06.12.2020/Kabul Tarihi: 24.12.2021).

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, edebi metinler, bilimsel metinler, anlam dünyası, metinlerarasılık.

ABSTRACT

There are many carriers in the transmission of culture from generation to generation. Literary texts are one of the carriers of culture. Authors and works of Eastern culture have been recorded in classical Turkish literature texts. The original records of cultural resources in the intertextual context were included in the poems titled Esamiikütüp (Book-names), which is a sub-type of the genre Esami (Names) in classical Turkish literature. Most of these records belong to scientific works. It was founded with intertextuality connections in classical literature; medicine, mathematics, astronomy; Quran, tafsir, fiqh, kalam/aqait, morality, sufism; philosophy, logic; grammar, lexicon, eloquence, literature and art books. The author places the works that are respected in her own cultural circle in her/his work by way of reminder (telmih). With this application, it enables the reader to get in touch with the information in the works of various disciplines. Instead of conveying all the information, the author connects the two texts with the name he/she placed in her own work. Access to background information is at the rate of the reader's knowledge level. The primary purpose of this study is to determine the appearance of scientific works, which are the source of information, in classical Turkish poetry with witness couplets. The secondary aim is to present the source work, the author of the work and the branch of science in order to recognize the cultural background in the literary texts. The study tries to prepare the infrastructure for wider research.

Keywords: Classical Turkish literature, literary texts, scientific texts, meaning world, intertextuality.

چکیده

در آداب و سنن انسانی تولید متن با متون از پیش ساخته شده ارتباط دارد. مشاهدات و تجربیات زندگی، تحقیقات، شنیده ها و خوانده های مولف که در جایگاه تولید کننده متن می باشد بر ارزش و غنای متون می افزاید. منابع نویسنده در ادبیات کلاسیک، خواه از طریق سنت ادبی و خواه از طریق آموزش و تعلیم، آثار علمی می

باشند. شاعران دوره کلاسیک در شعرهای ستایشی و ممدوحاتی که سروده اند اگر شخصیتی علمی بوده باشند، به تلمیح و شخصیت هایی که با هویت علمی می باشند اشاره می کنند. ذکر شخصیت های علمی در شعر ممکن است به دلیل شخصیت های نمونه ای باشد که در فعالیت های حرفه ای به دست آورده اند یا به دلیل آثارشان و شهرتی که این آثار در جامعه کسب کرده اند. مرد شرق آثار علمی را به عنوان پس زمینه متون ایجاد شده در زبان های، ترکی، عربی و فارسی رمزگذاری می نمایند. هدف از این مطالعه شناسایی و تفسیر نمودهای فرهنگی شکل گرفته با این زبانها، در متون بینامتنی، در متون ادبیات کلاسیک ترکی، از طریق کارهای علمی است که از جمله منابع معتبر دانش می باشند.

کلید واژه ها: ادبیات کلاسیک ترکی، متون ادبی، متون علمی، دنیای معنا، بینامتن.

Giriş

Osmanlı toplumunda bilgiye hangi kaynaklardan ulaşıldı? Yazma eserlerle dolu kütüphane raflarımızdaki eserler, farklı seviyelerdeki okuyucunun okuma/yazma alışkanlıklarını günümüzdeki ilgisıyla paylaşmaktadır. Söz konusu bilgiyi, benzeri bir başka kaynaktan daha alabiliyoruz. Klasik Türk edebiyatı şair ve yazarları, Osmanlının kültürel birikimini oluşturan kaynak eserleri, şiir ve yazılarında, kayıt altına almışlardır. Elbette, bu eserlerin birçoğu, dönemin eğitim sistemi içindeki müfredatın ders kitaplardır.

Konunun araştırılmasında çıkış noktamız, "Esamiikütüp/Kitap Adları" başlıklı şiirlerdir. Ancak, Klasik edebiyatta, gerek şahıslarla, gerekse eserlerle ilgili çok sayıda telmih notu, bizi tüm yazılı metinlerin, edebi metinlerle ilişkisine ve eser adlarının tüm edebi metinlerdeki yansımalarının derlenerek, görünüş biçimlerini yorumlamaya yönlendirmiştir. Konu araştırıldıkça, genişliği anlaşılmış, araştırmanın uzun soluklu bir çalışmaya dönüştürülünceye kadar alanı daraltılarak çalışılmasını zorunlu hale getirmiştir. Nitekim konuyla ilgili ilk çalışmamız, ön bilgi yahut

giriş mahiyetinde olup² ardından bu araştırmamızda, konu başlığı *bilimsel eserlerle* sınırlandırılmıştır.

Klasik edebi metinler incelendiğinde, yazar olarak birçok şahsiyetin edebi metne konu edildiğini, “Divan şiirinde İnsan” içerikli çalışmalarımızda yakından takip etmiştik.³ Bu çalışmalarımız sırasında, bilimsel kişiliklerle birlikte eser adlarının da metinlere yansıdığına tanıklığımız bu araştırma başlığının oluşmasına alt yapı hazırlamıştır. Tanık beyitlerle⁴ bilimsel eserlerin klasik metinlerin kültürel arka planını tespit amaçlı bu çalışma, bilim alanları, bilimsel kişilikler, bilimsel eserler ve örnekleyici metinlerin tanınmasına ayrılmıştır. Bu araştırmanın amacı, bilimsel eserleri yeniden değerlendirmek değil, mevcut Ansiklopedik bilgiler ışığında eserler hakkında çok kısa tanımlayıcı bilgiler verdikten sonra, metinlerarasılık bağlamında, edebi metinlerin bilimsel eserlere tanık oluşturduğu metinleri tespit etmektir.

Eser adlarının Arapça-Farsça okunuşları, vezin zorlamaları, şairlerin kurdukları anlam ilişkileri vs. nedeniyle şiire farklı şekillerde yansımıştır. Klasik Türk edebiyatı metinlerinde, eser adlarının tespitine ve yansıtılış özelliklerine dair genel bilgiler tarafımızdan, konuya giriş mahiyetindeki yazımıza konu olmuştur.⁵

Metinlerarasılık bağlamında, eserler arasındaki ilişkiye, edebi metinlerde bizzat değinilmiştir. Şeyh Galip, *Hüsn ü Aşk* mesnevisinde bu ilintiyi açıkça ifade eder:

*Esrârımı Mesnevî’den aldım
Çaldım ise mîrî mâlî çaldım*

² Akkuş, Metin, “Klasik Türk Edebiyatının Kültürel Kaynakları: Eserler”. *Doğu Esintileri* (İranoloji, Fars Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi), 1, Nisan 2014, 13-32: Erzurum.

³ Bkz. Agy., *Nefî Divanı’nda Tipler ve Kişilikler*. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2. Bsk. Erzurum 1996, 150 s.; *Divan Şiirinde İnsan-I: Dini Kişilikler*. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum 2000; “Klâsik Edebiyatta Tipler”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, (ed.) Talat Sait, HALMAN vd., c.2, s. 393-402: Ankara 2006.

⁴ Bu çalışmada örnek olarak kullanılan tanık beyitler, künyeleri “Kaynakça”da kayıtlı Klasik edebiyat örneği Divan metinlerinden alıntılanmışlardır. Divan dışındaki eserler, metin içi notu olarak şair adıyla birlikte kaydedilmiştir.

⁵ Akkuş, (2014), age.

Bu durumda şair, *Hüsn ü Aşk* adlı eserinin, ustası (*Mîr*) Mevlana Celaleddin'in eseri *Mesnevi* ile metin alışverişinde bulunduğunu peşinen kabul etmektedir. Nitekim her iki eserin Tasavvufa dair oluşu ve her iki şairin (Mevlana ve Şeyh Galip) Mevlevilik geleneğine mensup oluşu, düşünce alt yapısının aynı olması ve ortak düşüncenin farklı eserlerdeki paylaşımını ifade edecektir.

Aşık Çelebi gibi, geniş kültür birikimine sahip şairlerin divanlarında bilimsel eserlerin çok sayıda kodlanmış olması raslantı değildir. Kültürel birikimi zengin şairin, bağlantı kurduğu metinleri Divan'ın⁶ için zengin bir arka plan olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Divan'ının bu bakış açısıyla tahlili, Klasik şiirin bilimsel eserlerle metinlerarası bağlantı kurduğunun örneği olarak değerlendirilebilecektir.

Konu, klasik Türk edebiyatı metinlerinde bir bütün olarak henüz taranmamıştır. Bu durumda hem tüm kültürel kaynakların edebi metinlerdeki yansımaları geniş araştırma yelpazesini gerektirmektedir. Hem de bir kaynağa ait tanık beyit sayısının azlığı, kültürel kaynağın edebi gelenekteki görünüş biçimlerinin tespitini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, klasik metinlerde adı geçen eserlerin tamamının bu çalışma kapsamına alınması tasarlanmamıştır. Bilimsel metinler gibi, diğer eserlerin de derlenip toparlanması ancak kitap seviyesindeki düzenlemelerle mümkündür.

Klasik edebiyatta eserlerine gönderme yapılan bilimsel kişiliklerden birkaçını ve eserlerini hatırlatmak konunun işleyişini anlamakta kolaylık sağlayacaktır:

İbnisina: Ebû Alî el-Hüseyn b. Abdillâh b. Alî b. Sînâ (ö. 428/1037). İslâm Meşşâî okulunun en büyük sistemci filozofu, Ortaçağ tıbbının önde gelen temsilcisi.⁷ İbnisina'nın, kısaca tanınmış adlarıyla, *Kânûn*, *Şifâ*, *İşârât*, *Hidâye* olarak bilinen eserleri, edebi metinlerin metinlerarasılık bağlamında, çoğu zaman telmih yoluyla klasik Türk edebiyatı metinlerine yansımıştır.

Taberî: Muhammed b. Cerîr Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî (ö. 310/923). *Câmi'u'l-beyân* ve *Târihu'l-*

⁶ Kılıç, Filiz, *Âşık Çelebi Divânı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

⁷ Alper, Ömer Mahir, "İbn Sînâ", *DİA*, XX, İstanbul 1999, 319-322.

ümem ve'l-mülûk adlı eserleriyle tanınan müfessir, tarihçi, muhaddis ve fakih.⁸ Taberi de söz konusu eserleriyle metinlere yansıtılmıştır.

Mutarrizî: Ebü'l-Feth Burhânüddîn Nâsır b. Abdisseyid b. Alî el-Mutarrizî el-Hârizmî (ö. 610/1213). Arap dili ve edebiyatı âlimi, sözlükçü.⁹

Klasik edebiyatta gönderme yapılan eserlerin ilgili alanları; günümüzdeki yaygın adlandırmalarıyla *Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Dini Bilimler* ana başlıklarının alt bilim dallarıdır. Tarih, Astronomi, Tıp, Mantık, Felsefe, Riyaziyyat (matematik), Tabiiyât, Tasavvuf, Din bilimleri (Kuran, Kıraat, Hadis, Tefsir, Kelam, Fıkıh...), Ahlak, Dilbilim, Belagat (Bedi, Beyan, Maani) kayıtlarımıza giren eserlerin ilgili alanlarıdır.

Doğrudan eser adı olmasa da eser adları gibi, şiire yerleştirilmiş bazı metin yorumlama yöntemleriyle ilgili kavramların da eser adları gibi, tanık metinlere yansıtıldıkları belirlenmiştir:

Haşiye, (not düşme, dipnot; şerh veya izah); **Telhis**, (özetleme); **Mutavvel**, (ekleme, genişletme); **Muhtasar**, (kısaltma, özetleme, özlü hale getirme); **Şerh**, (açıklama, açık açık anlatma); **Talikat**, (bir kitapla ilgili sahife kenarı notu), benzeri kavramlar bu türden başlıklandırmalara ad olan kavramlardır.

Bu kavramlarla, şairler tarafından metinlerarasılık ilişkilerinin güçlü örnekleri olan ikincil, üçüncül metinler, birincil metin adı olarak sunulmuştur. Bu türden eserlerin bazen bu çalışmaların eklenildiği eserlerden daha fazla tanınarak, asli kaynaktan önce hatırlandığı gözlemlenmektedir.

Örnek olarak, Begavî'nin *Mesabihüssünne* adlı eseri, henüz edebi metinlerde tespit edilememesine rağmen, Hatip Tebrizi'nin *Mişkâti'l-Meşâbih*; *Mişkat* kısaltmasıyla edebi eserlere yansımış, bunlar üzerine de *şerh* benzeri çalışmalar yapılmıştır. Eser üzerine ilk *şerh*, Tîbî tarafından *el-Kâşif an hakâ'iki's-sünen* (*Şerhu't-Tîbî 'alâ Mişkâti'l-Meşâbih*) adıyla yazılmıştır. Bu eser için de, çok sayıda, haşiye benzeri çalışma yapılmıştır.¹⁰

⁸ Fayda, Mustafa, "Taberî", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, 314.

⁹ Çögenli, M. Sadi, "Mutarrizî", *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, 376.

¹⁰ Hatiboğlu, İbrahim, "Mesâbihu's-Sünne", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 259.

BİLİMSEL METİNLERİN KLASİK METİNLERE YANSIMALARI

Bilim dallarına göre bilimsel eserlerin kısa değerlendirmeleri ve Klasik metinlere yansımalarını şöylece sıralayabiliriz:¹¹

BELÂGAT (Bedi, Beyan, Maani):

Edebiyat kaideleri ve edebi sanatlarla ilgili *meânî*, *beyân ve bedîi* içine alan ilim dalı.¹² Belagat biliminde; edebi, felsefi ve kelami anlayışlara göre ekoller oluşmuş ve eserler bu anlayışların yöntemlerine uygun uygulamalara dönüştürülmüştür.

İslâm dünyasının doğu kesiminde yaygınlık kazanan felsefi ve kelami anlayışa göre oluşturulmuş eserler; “Abdülkâhir el-Cürcânî'nin, *Delâ'ilü'l-i'caz'ı*, Zemaşerî'nin *el-Keşşâfi*, Fahreddin er-Râzî'nin, *Nihâyetü'l-icâz fî dirâyeti'l-i'câz'ı*, Sekkâkî'nin, *Miftâhu'l-'ulûm'u*, Bedreddin b. Mâlik'in *el-Mişbâh fî ulûmi'l-me'ânî ve'l-beyân ve'l-bed'i*, Hatîb el-Kazvînî'nin, *Telhîsü'l-Miftâh'ı ile el-îzâh'ı*, Sa'deddin et-Teftâzânî'nin, **el-Mutavvel** ile *el-Muhtasar'ı* ve daha sonra bunlara yazılan şerh, hâşiye ve ta'likatlardır.”¹³

MİSBAH (el-Misbâh): Mutarrizî'nin (ö. 610/1213) Arap gramerine dair eseri. el-Misbâh fî'n-nahv. Oğlu Cemâleddin Ali'ye Arap dilini öğretmek amacıyla Abdülkahir el-Cürcânî'nin Mi'etü'l-âmil, el-Cümel fî'n-nahv ve et-Tetimme adlı gramer kitaplarından ihtisar ederek meydana getirdiği bir gramer kitabıdır. Eser nahiv terimleri, lafzî-kıyasî âmiller, semaî âmiller, mânevî âmiller, fusûl fî'l-Arabiyye şeklinde beş bölümden ve bir hâtimedden oluşmaktadır.¹⁴

Zulmet-i cehlden eyler özin elbette halâs

Meclis-i 'ilmün elinden komayan Misbâh'ın

Edirneli Nazmi

Okıya ol peser kim şevk-ile Misbâh birle Zav

O şems-i ma'rifet nûr-ıla olur imdi pür pertev

Edirneli Nazmi

Ruhların hattı kitâb-ı Misbâh

¹¹ Bilim dallarına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir.

¹² Kılıç, Hulusi, “Belâgat”, *DİA*, V, İstanbul 1992, 380.

¹³ Age., 382

¹⁴ Çögenli, M. Sadi, “Mutarrizî”, *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, 375.

Nazarından irer anun dile Zav

Edirneli Nazmi

Ol yüzi şem`-i münîr okıyalı Misbâhu

Bizi pervâne-sıfat yakmagadur ilhâhu

Mostarlı Ziyai Divanı

Mutavvel (El-Mutavvel): Arap grameri ve Belagati üzerine yazılmış bir eser olan *Miftâhululum'*a yazılmış bir telhisin şerhi.

Sadüddin Taftazani'nin, *Telhisu'l-Miftah* Şerhi. Sekkâkî'nin *Miftâh-ulûm'*unun belâgatla ilgili bölümü için Hatîb el-Kazvînî'nin kaleme aldığı *Telhîsü'l-Miftâh* üzerine, Teftâzânî (ö. 792/1390) tarafından yazılan şerh.¹⁵

Taftazani'nin *eş-Şerhu'l-Muhtasarı (Muhtasarü'l-me'ânî)*, *eş-Şerhu'l-Mutavvel'i*, *Miftahululum'*un en meşhur şerhleri arasındadır.¹⁶

Aşağıdaki beyitlerde, her üç eserin yazılış süreci ve içeriği şairler tarafından özlü bir şekilde hatırlatılmıştır. Kelimelerin gerçek anlamlarıyla birlikte, eser adı oluşlarına da gönderme yapılmıştır.

Muhtasar eyle kelâmı ko *Mutavvel* dersin

Gel bedî' ile me'ânî vü beyândan el çek

Edincikli Ravzi

Mutavvel eyleme *Telhîs* kıl evsâfını anun

Niçe kez irişe rûz-i hesâb olunmaya ihsâ

Aşık Çelebi

Medhini kılma Mutavvel ko sözi *Telhîs* it

Kimde var bulmağa ol bahr kenârını mecâl

Aşık Çelebi

BEYÂN:

Hem Belâg u dahı Tibyân u Beyân

K'anda olur kamusu neyse ayân

Ahmedi

¹⁵ *DİA*, "el-Mutavvel", *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, 382.

¹⁶ Benli, Mehmet Sami, "Miftâhu'l-Ulûm", *DİA*, XXX, İstanbul 2005, 21.

*Adı Tibyân u **Beyândur** u Hüdâ
Hem Mübârekdür ü hem Nûr u Şifâ*

Ahmedi

FELSEFE: Mantık, Tabiiyyat, İlahiyat ve Ahlak.

AHLAK:

BAHÂRİSTÂN (*Ravzatü'l-ahyâr ve tuhfetü'l-ibrâr*): Abdurrahman-ı Câmî'nin (ö. 898/1492) Farsça ahlâkî ve edebî eseri.¹⁷

*Bahâristânı yazdı levh-i bâğa kâtib-i kudret
Müsel-mevc-i bârîk ile cûlar ana mustardur*

Arpaeminizade Sami

*Okıdı hüsnün kitâbın hattını görmek diler
Dil Gülistânı temâm itdi **Bahâristân** arar*

Aşık Çelebi

*Görenler ârızında sandılar hattımı cânânun
Kenârında yazılmışdur **Bahâristân** Gülistân'un*

Rızayi

***Bahâristân**-ı tab'ımda açıldı bir gül-i sûrî
Hacil eyler anun her bergi evrâk-ı gülistânı*

Hayali

*Olamaz ol sebz-i teh gülgûn meste hâbgâh
Olsa bir feyz ile Câmî'nin **Bahâristânı** sebz*

Şeyh Galip

BOSTÂN: Dünyaca tanınmış İran şairi Sa'dî'nin (ö. 691/1292) Farsça eseri. Ahlâkî, öğretici küçük öykülerden oluşmuştur.

*Alsa ele tîğ ü sinân hûn ile re's-i düşmenân
Olup Şakâyık-veş 'ayân **Bostân**-ı rezm içre o dem*

Haşmet

¹⁷ Okumuş, Ömer, "Bahâristân", *DİA*, IV, İstanbul 1991, 470-471.

ŞİFA (Eş-Şifâ): İbni Sînâ'nın felsefeye dair en önemli eseridir. Ansiklopedik bir tarzda yazılmış olup mantık, tabîyyât, riyâziyyât ve ilâhiyyât bölümlerinden meydana gelmektedir.¹⁸

Şifâ ve Kânûn, hemen her tanık beyitte birlikte anılmıştır:

*Parmağ uciyle tutar nabzuñ tabîbe sunsañ el
Şimdi Kânûn u Şifâ hükmince hikmet kalmadı*

Edirneli Askeri

*'İlm-i tıb Kânûn-ı zihninde Şifâ-yı muhtasar
Bû 'Alî Sînâ dinilse yok mudur saña yeri*

Ramiz

*Cânu zülfüñde etibbâ göricek meftûn okur
Leblerüñ vasfın Şifâ-bahşında dil Kânûn okur*

Sehi Bey

*Tâbîbâ dil-hasteye ta'lîm-i Kânûn eylesem
Her İşârât'ım Şifâ-ber-sadr olup hikmetlenür*

Hami

*Den etibbâya ki Kânûn u Şifâ yazmaktan
Hüner oldur ki gam-ı dilbere dermân yazalar*

Necati

*İbni Sînâ gibi her kûşede bin hastası var
Yazmamış 'illet-i bîmârım Kânûn u Şifâ*

Nazim

İŞARAT (El-İşarat Vet-Tenbihat): İbnisina'nın eserlerinden. Felsefenin mantık, tabîyyât, ilâhiyyât ve ahlâk konularında yazılmış olup eş-Şifâ'daki ilgili bölümlerin özeti niteliğinde ise de, gerek üslûbu gerekse kullanılan kavramların farklılığı ve ortaya konulan görüşlerin yeni bir sistematik içerisinde sunulması bakımından özgün bir eserdir.¹⁹

*Latîfe gör ki gönüle Şifâsı-çün la'lün
İşâret-ile ne Kanûnlar eyledi îzâh*

¹⁸ Alper, Ömer Mahir, "İbn Sînâ/Eserleri/Kitapları", DİA, Ankara 1999, 319-322.

¹⁹ Alper, agm, as.

Ahmedi

Reh-ber-durur belâya gözünün İŞâreti
Kânûn-durur Şifâya lebüñün beşâreti

Ahmedi

FIKİH:

HİDÂYE (El-Hidâye): Hanefî fakîhi Merginânî'nin tanınmış eseri.

“Burhâneddin Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b.Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî el-Merginânî (ö. 593/1197) el-Hidâye adlı eseriyle tanınan Hanefî fakîhi... Müellifin Bidâyetü'l-mübtedâ üzerine yaptığı bir şerh olup Hanefî mezhebinin en tanınmış ve en çok güvenilen metinlerinden biridir”.²⁰

N'ola dirlerse ehl-i fikh içre
Sana sâhib-Hidâye-i sâñî

Edincikli Ravzi

Keşşâf u Hidâye ki rakîb-i to be-hâned
Ber-tab'-ı kec-i û ne-füted baht-ı zerâfet

Müniri

HADİS:

MESÂBİH (Mesâbîhu's-Sünne): Ferrâ el-Begavî'nin (ö. 516/1122) güvenilir hadis kaynaklarından derlediği hadisleri ihtiva eden eseri.²¹

Ne Mesâbîh ile Meşârik'da
Bir hadîs ehli var sana sâñî

Edincikli Ravzi

Eger 'ilm-i tefâsîri hadîsün olmasa Keşşâf
Meşârikle Mesâbih olmaz idi gün gibi peydâ

Aşık Çelebi

Olmasa 'ilm-i tefâsîri hadîsün Keşşâf
Kimse kılmazdı Meşârikla Mesâbîhi hayâl

²⁰ Koca, Ferhat, “Merginânî”, *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 182.

²¹ Hatiboğlu, İbrahim, “Mesâbîhu's-Sünne”, *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 258.

Aşık Çelebi

MEŞÂRIK (*Meşâriku'l-envâru'n-nebeviyye min sıhâh-u'l-ahbâri'l-mustafaviyye*): İmam Radyüddin Hasan b. Muhammed Sâganî. "Radyüddin es-Sâganî'nin (ö. 650/1252), derlediği bazı sahih hadisleri nahiv konularına göre düzenlediği eseri."²²

*Eger 'ilm-i tefâsîri hadîsün olmasa Keşşâf
Meşâriikle Mesâbih olmaz idi gün gibi peydâ*

Aşık Çelebi

*Olmasa 'ilm-i tefâsîri hadîsün Keşşâf
Kimse kılmazdı Meşâriikle Mesâbihi hayâl*

Aşık Çelebi

MİŞKÂT (*El-Miškât*): Hatîb Tebrîzî'nin *Miškâtülmeşâbih* adlı eseri.

"*Mesâbihu's-sünne* üzerine yapılan en meşhur çalışma Hatîb et-Tebrîzî'nin *Miškâtü'l-Mesâbih*'idir. Hatîb et-Tebrîzî bu eserinde Begavî'nin sahih ve hasen diye ikiye ayırdığı hadisleri yeniden düzenleyip ilâvelerde bulunmuş, onun hadisleri seçme şartlarını dikkate alarak esere üçüncü bir bölüm eklemiş, müellifin kapalı bıraktığı yerleri açıklamış ve hadislerin râvilerini zikretmiştir.

Begavî'nin *Mesâbihu's-Sünne* adlı eserinin en tanınmış şerhidir. "Eser üzerine ilk şerh, Tîbî tarafından el-Kâşif 'an hakâ'iki's-sünen (Şerhu't-Tîbî 'alâ Miškâti'l-Meşâbih) adıyla yazılmıştır". Bu eserin üzerinde çok sayıda haşiye benzeri çalışma da yapılmıştır.²³

Misbâh olıcak aşk odı Mişkât-ı gönülde

*Zulmet-gede-i nefse şitâbân olamazsın.*²⁴

KELÂM:

ZAV (*Dirasat ve Arau fi Zav'i İlm el-Luğa el-Muasır*): Celâleddin ed-Devvânî, Ebû Abdillâh Celâlüddîn Muhammed b.Es'ad b. Muhammed

²² Agy., "Meşâriku'l-Envâri'n-Nebeviyye", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 361.

²³ Agy., "Mesâbihu's-Sünne", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 259.

²⁴ Aykanat, Timuçin, "Bir Mecmû'a Ekseninde Bazı Tespît Ve Değerlendirmeler", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1, Winter 2013, p.155-185, Ankara-TURKEY.

ed-Devvânî es-Sıddîki (ö. 908/1502). Dinî ve aklî ilimlerin çeşitli dallarında eser veren Eş'arî kelâmcısı.²⁵

*Zav' okur iki sûhtedür şimdi kapuñda
Hurşîd-i sipîhr ile çü mâh-ı felek-ârâ*

Rahmi Divanı

*Okıya ol peser kim şevk-ile Misbâh birle Zav'
O şems-i ma'rifet nûr-ıla olur imdi pür pertev*

Edirneli Nazmi

*Ruhların hattı kitâb-ı Misbâh
Nazarından irer anun dile Zav'*

Edirneli Nazmi

TARİH:

TARİH (Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk): Taberî Tarihi.

İmam Taberî'nin daha önce yazılmış ve zamanımıza intikal etmemiş birçok kitaptan yaptığı nakiller dolayısıyla büyük değeri bulunan eseri. Taberî'nin günümüze tam olarak ulaşan ikinci eseridir.²⁶

*Hasenâtından umarız ki bugün eglenevüz
Şol Tevarîh ile kim yazmış İmâm-ı Taberî*

Ahmet Paşa

TARİH (-i Aynî): Bedrettin el-Aynî'nin (Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ) Bedrüddin Mahmûd) (ö.855/1451) *İkdülcüman* adlı eseri. Türk asıllı Hanefî fakîhi, tarihçi, hadis ve dil âlimi.²⁷ Yazarın, biri; *İkdülcüman fitarihi ehlizzaman* başlıklı bir genel tarih ve İran hükümdarlarıyla ilgili *Tarihiekasire* adında iki ayrı tarih eseri vardır.

*Mekârim-perverâ çünkim remed def' oldu aynumdan
N'ola Târîh-i Aynî ile gelsem bâb-ı vâlâyâ*

Nedim

TASAVVUF:

²⁵ Anay, Harun, "Devvânî", *DİA*, IX, İstanbul 1994, 257.

²⁶ Fayda, Mustafa, "Taberî", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, 317.

²⁷ Koçkuzu, Ali Osman, "Aynî, Bedreddin" *DİA*, IV, İstanbul 1991, 271-272.

MANTIKU'T-TAYR (*Makalâtıtuyûr, Makamâtıtuyûr, Tuyûrnâme*): Ferîdüddin Attâr'ın (ö. 618/1221) tasavvufî mesnevisi. 1187'de tamamlanmıştır. 5000 beyit, 31 bölüm halinde düzenlenmiştir. Vahdet-i vücûd inancı anlatılmıştır. Türk edebiyatına çevirilerinin yanısıra, Ali Şîr Nevâî'nin *Lisânü't-tayr*'ı gibi örnek eserler de yazılmıştır.²⁸

*İşit sana diyeyim kuşdilinde hoş sırlar
Ki yırtta Mantık-ı Tayr'ı işitse anı Attâr*

Ahmedi

*Mantıku't-tayr hiç anlar mı hezâr
Ya meger öğrede anı Attâr*

Gelibolulu Ali, Tuhfetü'l-uşşâk

*Söyledür bülbülü bûy-ı gül ile bâd-ı sabâ
Mantıku't-tayr okıdur kuşlara san kim Attâr*

Mesihî

*Pür oldu Gülşen-i Râza nevâ-yı Mantık-ı Tayr
Çün oldı bu deme Attâr Şeyh Tâc-ü-d-dîn*

Ahmed Paşa

*Mantıku't-tayr oldu her beyti Hayâlî'nün velî
Kuşdilin fehm eylemez her kim Attâr olmadı*

Hayali Bey

*Mantık-ı Attâr okur evrâk-ı gülden andelîb
Arz ider mazmûn-ı şî'r-i Kâsımü'l-Envâr gül*

Nevî

*Mantıku't-tayr okumağa başladı murg-ı çemen
Kûşe-i gülzâr şimdi tabla-i attârdur*

Bakî

MESNEVÎ: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (ö. 672/1273) tasavvuf anlayışını içeren İslam kültürünün en önemli eserlerinden biri. 6 cilt, 25.000 beyitten oluşan Farsça eser. Hüsâmeddin Çelebi'ye irticalen yazdırıldı.

²⁸ Sevgi, H. Ahmet, "Mantıku't-tayr", *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, 29-30.

Aruzun remel bahriyle, tasavvufî içeriği, şeriat, tarikat ve hakikat anlamı olarak yorumlandı. Anadolu'da çok sayıda çevirisi, şerhleri ve lügatleri hazırlanmıştır. Batılı şarkiyatçıların dikkatini çekmiş ve tanıtım, çeviri ve antolojileri yapılmıştır.²⁹

*Hâk-i pâ-y-i Şeyh 'Attârum ki oldı himmeti
Tab'uma üstâd-ı ders-i müşkilât-i Mesnevî*

Nefi

*Mesnevîdir nefes-i pür-meded-i Ruhu'llâh
Dil-i bî-mâra devâ Hazret-i Mevlânâ'dır*

Sakıp Mustafa Dede

*Kitâb-ı Mesnevî kim nüsha-i 'ilm-i hakikatdir
O kim ma'nasını idrâk ede sâhib-i kerâmetdir*

Abdi

*Mesnevî'sin işidüp Hazret-i Mevlânâ'nun
Gûş-vâr oldı kulağumda kelâmı anun*

Nabi, Hayriye

*Hazret-i Mesnevî'dedir şerh-i şifâsı Gâlib'in
Sarf-ı nigâh edip abes şerh-i Şifâ'ya neyleyim*

Şeyh Galib

*Vahy-i Hudâ'dır Mesnevî şer'-i bekâdır Mesnevî
Hak'dan sadâdır Mesnevî dinle sadâ-yı "bi-ş'nev"i*

Esrar Dede

*Cümle kelâmın Mesnevî sûretde zâtın maneve
Tâlib sana her Mevlevî yâ Hazret-i Monlâ-yı Rûm*

Derviş Ünsi

TEFSİR :

²⁹ Ceyhan, Semih, "Mesnevi", DİA, XXVIII, Ankara 2003, 325-334

KEŞŞÂF (el-Keşşâf): *Carullah Tefsiri* olarak da bilinen eser Carullah Zemahşerî'ye aittir. Mu'tezile âlimlerinden Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) ağırlıklı olarak dirayet metoduyla yazdığı tefsirdir.³⁰

Klasik Türk edebiyatı şairleri tefsir alanını *Keşşâf*la taçlandırmışlardır. Tefsirler içinde tanık beyitlere en çok yansıtılmış eser olarak ilk sırada yer alır.

*Oldı câ tefsîr-i Cârullâha genc-i i'tizâl
Sen tekellüm ideli tefsîrden ey şâh-ı dîn*

Aşık Çelebi

*Dem-i bülbül gerek hem meclis-i gül
Ne olur medrese yâ bahs-i Keşşâf*

Ahmedi

*Hall olursa n'ola dilde 'ukde-i efkârumuz
Böyle bir hallâl-i Keşşâf-iştihâra [mâliküz]*

Beyani

*Fenn-i 'ışkî tıfl-ı dil şol resme tahsîl itdi kim
Görse tahsîn eyler idi sâhibü'l-Keşşâf ana*

Edincikli Ravzi

*Ne Sarf okı ey dil ve ne Keşşâf etegin tut
Bak cevherî-i nakdine sarrâf etegin tut*

Beyani

*Keşşâf-ı müşkilât-ı ulûm u fünûn kim
Mahcûb olurdu bezmine gelse Zemahşerî*

Sünbülzade Vehbi

TİBYÂN: Ayıntâbî Mehmed Efendi'nin (ö. 1111/1699) (yזlş. 1698), Kur'ân-ı Kerim'in ilk Türkçe matbu tefsiri olan eseri.³¹

*Hem Belâg u dahı Tıbyân u Beyân
K'anda olur kamusı neyse ayân*

³⁰ Özek, Ali, "el-keşşâf", *DİA*, XXV, Ankara 2002, 329-330.

³¹ Arpa, Recep, "Tıbyân Tefsiri", *DİA*, XXV, İstanbul 2002, 127-128.

Ahmedi

*Adı Tibyân u Beyândur u Hüdüâ
Hem Mübârekdür ü hem Nûr u Şifâ*

Ahmedi

TIP:

KÂNÛN (El-Kânûnfittb): İbn Sînâ'nın tıp konusundaki en önemli eseridir. Tıp biliminin genel konuları, basit ilâçlar, organ hastalıkları, kısımlara ait hastalıklar ve mürekkep ilâçlar olmak üzere beş ana bölümden oluşan eser.³²

*Aristo'ya eder ta'lîm-i fenn-i hikmet-ârâyı
Şifâ-yı sînedir Kânûn-ı re'yi İbn-i Sînâ'ya*

Sünbülzade Vehbi

*Den etibbâya ki Kânûn u Şifâ yazmaktan
Hüner oldur ki gam-ı dilbere dermân yazalar*

Necati

*Mülke nâfi' nice kânûn ihtirâ' etdi no'la
Tıbda Kânûn yazmadıysa Bû 'Alî Sînâ gibi*

Nedim

DİĞER ESERLER:

³² Alper, Ömer Mahir, "İbn Sînâ/Eserleri/Kitapları", *DİA*, XX, İstanbul 1999, 339.

SONUÇ

Klasik edebiyat metinlerinde metinlerarasılık bağlantıları; tıp, matematik, astronomi; Kur'an, tefsir, fıkıh, kelam/akaid, ahlak, tasavvuf; felsefe, mantık; gramer, lügat, belagat, edebiyat ve sanat kitaplarıdır.

Doğu klasikleri olarak adlandıracağımız eserlerin tanık beyitlere yansımaları oldukça yüksektir: İbni Sina'nın *Kânûn* ve *Şifâ* adlı eserleri; Feridüddîn Attâr'ın *Mantıku't-tayr*'ı; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Mesnevî'si*; Sa'dî'nin *Bostân* ve *Gülistân*'ı; Abdurahman Câmî'nin *Bahâristân*'ı, bu eserlerin ve yazarların başlıcalarıdır.

Tanınmış eserler üzerine; çeviri/yorum, not, özetleme, genişletme benzeri yeniden değerlendirmeler: *Şerh*, *haşiye*, *telhis*, *talikat* benzeri başlıklarla tanınmıştır. Bazen bu türden eklemeler asli eserlerden daha fazla tanınmıştır. Mevlânâ'nın *Mesnevî'sine* yapılan eklemeler bu özelliktedir. *Haşiye*, (*not düşme, dip not; şerh veya izah*); *Telhis*, (*özetleme*); *Muttavvel*, (*ekleme, genişletme*); *Muhtasar*, (*kısaltma, özetleme, özlü hale getirme*); *Şerh*, (*açıklama, açık açık anlatma*); *Talikat*, (*bir kitapla ilgili sahife kenarı notu*), benzeri kavramlar bu türden başlıklandırmalara ad olan kelimelerdir.

Klasik metinlerde, eserlerin metinlerarası bağlamda asli kayıtları, şairler tarafından oluşturulan "Esami" türünün bir alt başlığı olarak değerlendirildiğimiz "Esamiikütüp/Eser Adları"nı topluca konu edinen şiirlerdir. Haşmet, Lebib, Antakyalı Münif ve Sünbülzade Vehbi'nin Divanlarındaki şiir örnekleri konunun derli-toplu ilk verilerini bize sunarlar.

Eser adlarına yapılan göndermelerde kullanılan edebi sanatlar: *telmih*, *iktibas*, *tevriye ve tenasüp* benzeri sanatlardır.

Bilim Dallarına göre eserler: *Semavi metinler*; *Dini metinler*; *Doğa Bilimleri*; *İnsan Bilimleri* vd. şeklinde çeşitlenmiştir.

Doğu bilim dünyasında, eserlerin metinlerarası ilişkileri, hep eser adlarıyla yapılmamıştır. Yazarın şöhreti eser adını gölgelese de; bir yazar tanık beyte yansımışsa, çoğunlukla bir eserinden dolayı kendisine telmih yapılmıştır.

Doğu kültüründe bilimlerin iç içe geçmişi, eser veya yazar hakkında verilen bilgilerde açıkça ortaya çıkmaktadır. İbni Sina'nın *Şifâ* adlı eserinin tanımında; "İbni Sina'nın felsefeye dair en önemli eseri. Ansiklopedik bir tarzda yazılmış olup "*mantık, tabiiyat, riyaziyat ve ilahiyat* bö-

lümlelerinden meydana gelmektedir” şeklindeki not, henüz birbirlerinden ayrılmamış bilim dallarının iç içe tanımlandığını gösterebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıvar, Adnan, *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982.
- Ahmedi Divanı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78354/divanlar.html>
- Akdoğan, Yaşar, *Ahmedî-Dîvân, Mevlid*, <http://www.kultur.gov.tr/>
- Akkuş, Metin, “Klasik Türk Edebiyatının Kültürel Kaynakları: Eserler”, *Doğu Esintileri* (İranoloji, Fars Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi), 1, Erzurum, Nisan 2014, s. 13-32.
- Alper, Ömer Mahir, “İbn Sînâ/Eserleri/Kitapları”, *DİA*, XX, Ankara 1999, 353-358.
- Anay, Harun, “Devvânî”, *DİA*, IX, İstanbul 1994, 257-262.
- Arpa, Recep, “Tibyân Tefsiri”, *DİA*, XLI, İstanbul 2002, 127-128.
- Aykanat, Timuçin, “Bir Mecmû’a Ekseninde Bazı Tespît ve Değerlendirmeler”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1, Winter 2013, p. 155-185, Ankara-Turkey.
- Benli, Mehmet Sami, “Miftâhu’l-Ulûm”, *DİA*, XXX, İstanbul 2005, 20-21.
- Beyani Divanı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10598,beyani-apdf.pdf?0>
- Birişik, Abdülhamit, “Tefsir”, *DİA*, XL, İstanbul 2011, 290-294.
- Ceyhan, Semih, “Mesnevi”, *DİA*, XXIV, Ankara 2004, 325-334.
- Çögenli, M. Sadi, “Mutarrizî”, *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, 375-377.
- DİA*, 31/382, 30/21: İstanbul 2005.
- Edincikli Ravzi Divanı,
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10603,metinpdf.pdf?0>
- Edirneli Nazmi Divanı,
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10604,edirneli-nazmi-divani-sayfa-1-1989pdf.pdf?0>, [26.12.2013].

Erdoğan, Mustafa (2011), *Bursalı Rahmi Divanı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

Fayda, Mustafa, "Taberî", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, 314-317.

Gürgendereli, Müberra, *Mostarlı Hasan Ziyaî Divanı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

Hatiboğlu, İbrahim, "Mesâbihu's-Sünne", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 258-260.

Hatiboğlu, İbrahim, "Meşâriku'l-Envâri'n-Nebeviyye", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 361-362.

İzgi, Cevat, *Osmanlı Medreselerinde ilim*, İstanbul, 1997, I, 130.

Karataş, Ali İhsan, *XVI. Yüzyılda Bursa'da Yaygın Olan Kitaplar*, U. Ü. S. B. E. Bursa 1995 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kılıç, Filiz, *Âşık Çelebi Dîvânı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

Kılıç, Hulusi, "Belâgat", *DİA*, V, İstanbul 1992, 380-383.

Koca, Ferhat, "Merginânî", *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 182-183.

Koçkuzu, Ali Osman, "Aynî, Bedreddin", *DİA*, IV, İstanbul 1991, 271-272.

Kutlar, Fatma Sabiha, *Arpaeminizâde Sami divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, Haz: Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000.

Macit, Muhsin, *Nedîm Divânı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

Macit, Muhsin, *Nedîm Dîvânı*, Akçağ Yay.: Ankara 1997.

Mertoğlu, Mehmet Suat, "Tefsir/Literatür", *DİA*, XL, İstanbul 2011, 290-294.

Okumuş, Ömer, "Bahâristân", *DİA*, IV, İstanbul 1991, 470-471.

Onay, A. Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz.: C. Kurnaz, MEB Yay.: İstanbul 1996, s. 321.

Osmanlı Toplumunda Kitap (XIV-XVI. Yüzyıllar)/Ali İhsan Karataş, Tarih Yayınevi: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=384229>) Erişim

Özek, Ali, "el-keşşâf", *DİA*, XXV, Ankara 2002, 329-330.

Pakalın, M. Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri Sözlüğü, İstanbul 1971, III, 460;
Bilmen Ö. Nasuhi, Hukuki Islâmiyye ve Islahat-ı Fıkhiyye Kamusu,
V, 209: İstanbul 1976.

Râmiz Mehmed Efendi Dîvânı (Edisyon Kritik Metin İnceleme), Haz: Fatih
Polat, Cum. Ün. Sos. Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2003, s. 61.

Sehî Bey Divânı, Haz: Hakan Yekbaş, Kitabevi Yay., İstanbul 2010.

Sevgi, H. Ahmet; "Mantku't-tayr", *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, 29-30.

Yazıcıoğlu, M. Said, "Osmanlı Dönemi Türk Kelam Bilginleri", Osmanlı,
Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, VIII, 179.

Yenikale, Ahmet, *Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı*, <http://www.kultur.gov.tr/>

Yurdaydın, H. Gazi, "Düşünce ve Bilim Tarihi (1300-1600) ", Türkiye
Tarihi, Cem Yayınevi, İstanbul 1995, II, 259.